

Programma 4 Natuur en milieu

Provincie Noord-Brabant

Inleiding

Natuur en landschap

We werken aan een natuur-, landschaps- en milieubeleid dat bijdraagt aan een veilige en gezonde leefomgeving, aan herstel van de biodiversiteit en aan prachtige Brabantse natuurgebieden en landschappen voor mens, plant en dier.

Onze natuur verdient een goede bescherming tegen de druk van activiteiten die haar verstoren, verarmen en vervuilen. Een vitale natuur en waardevolle landschappen zijn voorwaarden voor het welzijn van mensen en voor de ontwikkeling van Brabant als belangrijke kennis- en innovatieregio. In een aantrekkelijke groene provincie is het immers beter wonen, werken en leven.

We zorgen voor een goede en voortvarende uitvoering van nationale en internationale afspraken die zijn gemaakt over biodiversiteit. Hiermee moeten alle bedreigde planten en dieren in Brabant, zoals weide- en akkervogels, weer een geschikte leefomgeving krijgen. Hiervoor investeren we in een verbonden en samenhangend natuurnetwerk en in versnelling en intensivering van het natuurherstel. Ook nemen we maatregelen om de externe druk op de natuur te verminderen. Zo verminderen we de uitstoot van ammoniak rondom natuurgebieden. En pakken we de verdroging van natuurgebieden aan. Daarnaast versterken we de kwaliteit van het Brabantse landschap en verankeren we de natuur en het landschap in de samenleving.

Het herstel van de biodiversiteit is in belangrijke mate afhankelijk van onze gezamenlijke prestaties in de natuur, water-, bodem-, klimaat- en stikstofopgaven en de bijbehorende transitie van de landbouw en hun ruimtelijke samenhang. Tegelijkertijd biedt de natuuropgave ook kansen voor (agrarische) ondernemers. De natuur-, water-, bodem-, klimaat-, stikstof- en landbouwopgaven worden zoveel mogelijk in samenhang en gebiedsgericht aangepakt met de zogenaamde Groenblauwe Gebiedsgerichte Aanpak (GGA).

In het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) had het Rijk aan de provincies gevraagd om aan de slag te gaan met de uitwerking van de richtinggevende doelen op het gebied van natuur, water en klimaat en een provinciaal gebiedsprogramma op te stellen.

In maart 2024 heeft provincie Noord-Brabant het voorontwerp BPLG (Brabants Programma Landelijk Gebied) vastgesteld. Hierin is richting gegeven aan hoe de doelen zoals gesteld in het NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied) kunnen worden behaald in Brabant. Ook de input van het bestuursakkoord is hierin verwerkt. Daarnaast is in 2023 een aanvraag bij het Rijk gedaan voor een pakket no-regret maatregelen waar de provincie op korte termijn mee aan de slag wil. Deze aanvraag bestond uit maatregelen voor perspectief voor de landbouw en natuur-, en watermaatregelen, in totaal € 252 mln. Hiervan is € 231,2 mln. toegekend. De uitvoering van deze maatregelen wordt in 2025 verder opgestart en voortgezet.

Milieu

We willen dat Brabant een fijne, veilige en gezonde provincie is om in te wonen en te ondernemen. Een schone lucht en bodem en geen hinder van onder meer geluid en geur zijn hiervoor basisvoorwaarden. In lijn met de Omgevingsvisie streven we daarom naar een continue verbetering van onze leefomgeving. Met de uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord dragen we bij aan het landelijk doel om 50% gezondheidswinst te behalen. Met het actieplan Geluid 2024-2029 verminderen we het aantal mensen dat wordt gehinderd door het geluid van provinciale wegen. Daarnaast wordt ook Brabant in toenemende mate geconfronteerd met urgente sector- en thema-overstijgende vraagstukken, zoals de noodzaak van een transitie naar een duurzame samenleving. In het beleidskader Milieu 2023-2030 dat in 2022 vastgesteld is, zijn onder meer streefwaarden opgenomen voor luchtkwaliteit en geluid. Na vaststelling van de nieuwe uitvoeringsagenda Milieu 2024 -2027 zal actualisatie/aanpassing van de indicatoren plaatsvinden.

Gezondheid

In het beleidskader milieu wordt de relatie tussen gezondheidssituaties en milieuhinder gelegd. Voor de thema's Licht, Lucht en Geluid zijn indicatoren opgesteld en in een uitvoeringsagenda nader uitgewerkt.

Vanuit de doelstelling “Steeds Beter” is de focus gericht op 3 gezonde levensjaren erbij voor alle Brabanders.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

In 2025 worden de vastgestelde Uitvoeringsagenda's vertaald in de VTH-opdracht. Ook zal de impact van de Omgevingswet duidelijker worden, omdat we dan meer ervaring hebben opgedaan met nieuwe aanvragen en toezicht en handhaving onder de wet. We gaan met de omgevingsdiensten werken aan de implementatie van de producten uit het landelijke Interbestuurlijk Programma versterking VTH-stelsel. Daarnaast zal ook vanuit het vraagstuk Stikstof de nodige inzet gevegd worden, zoals het uitvoering geven aan de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 2.0, het intrekingsbeleid, de eisen uit de Omgevingsverordening, jurisprudentie en andere ontwikkelingen, zoals de mogelijke gevolgen van het nieuwe coalitieakkoord. Tot slot zal de schaarste van en de druk op de fysieke leefomgeving ons voor nieuwe uitdagingen stellen, binnen de grenzen die we met het VTH-instrumentarium kunnen bieden, zoals in het geval van de zeer zorgwekkende stoffen en het bevorderen van de gezondheid van onze inwoners.

Pijler Robuuste Natuur

De Brabantse natuur is adequaat beschermd tegen ongewenste ruimtelijke ingrepen. Ze is vitaal en van voldoende omvang om bestand te zijn tegen schommelende omgevingsinvloeden zoals weersextremen. De Brabantse natuurgebieden vormen een onderling aangesloten netwerk waardoor uitwisseling kan plaatsvinden.

Pijler Brabant Natuurinclusief

Natuur levert een bijdrage aan de welvaart en het welzijn van Brabant en de Brabanders. Andersom is natuur als vanzelfsprekend onderdeel van andere maatschappelijke, ruimtelijke en economische opgaven en verweven in alle maatschappelijke sectoren.

Pijler Natuur voor en door Brabanders

Brabanders voelen zich verbonden met de natuur in natuurgebieden, in de stad, het dorp en het agrarisch gebied.

Wat willen we bereiken?

Natuurnetwerk Brabant ingericht, verbonden en beheerd

Het Natuurnetwerk Brabant is compleet of onderhanden. De meest cruciale gebieden zijn omgevormd naar natuur. Het Natuurnetwerk Brabant moet ongeveer 129.000 hectare gaan omvatten. In 2027 hebben we zicht op de verwerving, in 2030 zicht op de inrichting en in 2035 op de realisatie van de EVZ's en het beheer van het totale Natuurnetwerk Brabant.

Indicator:

- In 2030 is het Natuurnetwerk Brabant ingericht, verbonden en beheerd

Wat gaan we daarvoor doen?

Realisatie Natuurnetwerk Brabant: grondverwerving / functieverandering

Om het hele Natuurnetwerk Brabant (NNB) in 2030 te realiseren, is tijdige beschikbaarheid van gronden cruciaal. Door de bezuiniging op het programma Natuur bij het NNB hebben we voor een deel van de opgave (300 ha van de 9.600 ha) vooralsnog geen budgettaire dekking meer.

Indicator	2012 t/m 2030	2025	2026	2027	2028
-----------	---------------	------	------	------	------

Gerealiseerde ha (cumulatief)	9.300	6.700	7.000	7.300	7.700
-------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------

Realisatie Natuurnetwerk Brabant: inrichting

Nadat de benodigde gronden zijn verworven of van functie zijn veranderd, moeten de gronden veelal nog worden ingericht. Door de bezuiniging op het programma Natuur bij het NNB hebben we voor een deel van opgave (300 ha van de 15.200 ha) vooralsnog geen budgettaire dekking meer.

Indicator (BBV-verplichte indicator)	2012 t/m 2030	2025	2026	2027	2028
Gerealiseerde ha (cumulatief)	14.900	8.300	8.900	9.600	11.400

Realisatie ecologische verbindingzones

Een essentieel onderdeel van een robuust en samenhangend natuurnetwerk zijn de ecologische verbindingzones (EVZ). Deze groene verbindingen tussen natuurgebieden zorgen ervoor dat dieren en planten niet geïsoleerd raken en er een aaneengesloten natuurgebied ontstaat.

Door de bezuiniging op het programma Natuur hebben we voor een deel van de EVZ-opgave (175 van de 1.325 ha) vooralsnog geen provinciale budgettaire dekking meer.

Indicator	2012 t/m 2035	2024	2025	2026	2027
Gerealiseerde ha (cumulatief)	1.150	330	410	500	580

Beheer van het Natuurnetwerk Brabant

De grondeigenaren zijn verantwoordelijk voor het beheer van het NNB. Dit zijn met name Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Brabants Landschap, gemeenten en landgoedeigenaren. Ook komen er steeds meer agrariërs en particulieren die natuur gaan beheren. De provincie subsidieert het natuur- en landschapsbeheer van het NNB op basis van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap. De hoeveelheid natuurgebied per inwoner draagt bij aan drie gezonde levensjaren erbij voor ieder Brabander vanuit het Beleidskader Gezondheid. In 2030 is 90.200 ha NNB onder beheer via het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL).

Indicator (BBV- verplichte indicator)	2025	2026	2027	2028
Beheerde ha via de Subsidiestelsel Natuur en Landschap – onderdeel natuurbeheer (cumulatief)	83.200	83.500	84.000	84.600

Realisatie Faunapassages

Wegen en kanalen die natuurgebieden doorsnijden veroorzaken vaak knelpunten voor de aanwezige fauna en wat tevens een risico voor de verkeersveiligheid vormt. Daarom worden op bekende knelpunten faunapassages aangebracht, passend bij de betreffende fauna ter plaatse. Middels onderzoek zijn de nog resterende knelpunten in beeld gebracht. Gemeenten en waterschappen worden gestimuleerd om daarvoor, aangevuld met andere locaties waar aantoonbaar veel faunaslachtoffers vallen, faunapassages aan te leggen en goed te onderhouden.

In 2030 zijn 200 nieuwe faunapassages in provinciale en gemeentelijke wegen en kanalen aangelegd t.o.v. 2022.

Indicator	2023 t/m 2030	2025	2026	2027	2028
Aantal faunapassages (cumulatief)	200	75	100	125	150

Kwaliteit van het Natuurnetwerk Brabant

Naast kwantiteit moet het NNB ook de functionaliteit (samenhang) van het netwerk en de kwaliteit van de natuur borgen. Deels kan deze functionaliteit en kwaliteit al worden afgeleid uit de eerdere indicatoren beheer, realisatie EVZ's en realisatie faunapassages. Daarnaast is het van belang om uiteindelijk ook de natuurdoeltypen, zoals vastgelegd in de ambitiekaart Natuurbeheerplan, te realiseren. Omdat dit voor een belangrijk deel alleen bereikt kan worden als de abiotische omgevingsfactoren in orde zijn (gemaakt) en/of alleen bereikt kan worden bij een langdurig ontwikkelingsbeheer heeft het komen tot 100% doelrealisatie voor deze prestatie een lange doorlooptijd. In 2030 is het natuurbeheertype van ruim 70% van het NNB gelijk aan het ambitietype.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Percentage van het NNB waarvan het beheertype gelijk is aan het ambitietype	63%	64,5%	66%	67,5%

Wat willen we bereiken?

N2000-gebieden hersteld en versterkt

De achteruitgang is gestopt en de versterking en verbetering van de natuur in en rondom de 21 Brabantse Natura 2000-gebieden is uitgevoerd of in gang gezet. Omstandigheden voor natte natuur (natte natuurparels, vennen) zijn in en rondom de natuurgebieden op orde.

Indicator:

- De kwaliteit en kwantiteit van de habitattypen en soorten uit de VHR mogen nooit achteruit gaan.
- In 2030 zijn in de N2000-gebieden de VHR-habitattypen en soorten verbeterd in oppervlakte en/of kwaliteit t.o.v. 2023 daar waar nodig volgens aanwijzingsbesluit.

Wat gaan we daarvoor doen?

Verbeteren kwaliteit en kwantiteit van habitattypen en soorten

Natura 2000 (N2000) is het Europese netwerk van beschermde natuurgebieden. Van de 21 Brabantse N2000-gebieden zijn er 14 gevoelig voor stikstof. In vooral deze stikstofgevoelige N2000-gebieden worden herstelmaatregelen uitgevoerd. Deze herstelmaatregelen zijn erop gericht om de natuur bestendiger te maken tegen een overbelasting van stikstof.

De beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden zijn voor zover nodig verlengd. Vanaf 2024 worden de beheerplannen geactualiseerd, passend bij de actuele inzichten.

In het kader van het Landelijk Uitvoeringsprogramma Natuur (LPN) worden er maatregelen getroffen voor versnelling en intensivering van het herstel van de 14 stikstofgevoelige N2000-gebieden in Noord-Brabant. Hiervoor zal er, naast de reguliere N2000-herstelmaatregelen, o.a. ingezet worden op extra hydrologische maatregelen, het verhogen van de kwaliteit van natuurgebieden, het aanleggen van extra bos en het inrichten van overgangszones.

Indicator	2025	2026	2027	2028
-----------	------	------	------	------

Kwaliteit en kwantiteit VHR-soorten en habitattypen pm* pm* pm* pm*

*In 2024 wordt hiervoor een landelijk monitorings- en rapportagesysteem ontwikkeld.

Wat willen we bereiken?

Bossen aangelegd en gerevitaliseerd

Omschrijving (toelichting)

Er is in 2030 13.000 hectare nieuw bos gerealiseerd en 20.000 hectare bos gerevitaliseerd, waarmee CO2 wordt vastgelegd, verdroging wordt tegengegaan en de biodiversiteit wordt verbeterd.

Van het nieuw te realiseren bos is ongeveer 3.000 hectare een bestaande opgave binnen het nog te realiseren Natuurnetwerk Brabant. Van de overige 10.000 hectare wordt 5.000 hectare in het al bestaande Natuurnetwerk Brabant en 5.000 hectare daarbuiten aangelegd.

Indicator:

- In 2030 is in Brabant 13.000 ha nieuw bos aangelegd t.o.v. 2020.
- In 2030 is ca. 20.000 ha bos op de zandgronden omgevormd naar vitaal bos (revitalisering van bestaande bossen) t.o.v. 2020.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bosuitbreiding en bosvorming

In het Actieplan Brabantse Bomen staat dat we bijdragen aan de klimaatopgave door meer bossen aan te leggen en de bestaande bossen op de droge zandgronden om te vormen naar meer gevarieerde bossen.

Met een grotere oppervlakte bos en meer gevarieerdere en gezondere bossen zorgen we voor meer binding van CO2, versterken we de bosbiodiversiteit, gaan we verdroging tegen en ontstaan meer mogelijkheden voor houtproductie.

Bovendien zijn gevarieerde bossen veel beter opgewassen tegen de klimaatverandering met minder risico op grootschalige sterfte door plaaginsecten en uitslaande bosbranden.

Het vinden van de benodigde middelen maakt onderdeel uit van de ambitie. Voor een deel kan die worden gevonden door deze mee te koppelen aan bestaande provinciale opgaven zoals de realisatie van het NNB en BPLG. Voor een ander deel moet die worden gezocht bij andere overheden en maatschappelijke partijen die mede het klimaatakkoord hebben ondertekend. Het vinden van financiering is voorwaardelijk voor het realiseren van de onderstaande prestaties.

In het Actieplan Brabantse Bomen zijn de te nemen acties opgenomen voor de aanleg van nieuw bos en revitalisering van bestaand bos passend binnen de financiële mogelijkheden waar op dit moment zicht op is.

Indicator	2020 t/m 2030	2025	2026	2027	2028
In uitvoering genomen ha bosuitbreiding (cumulatief)	13.000	1.500	2.000	3.000	4.000
Gerevitaliseerd bos in ha (cumulatief)	20.000	8.000	11.000	14.000	17.000

Wat willen we bereiken?

Biodiversiteit beschermd

Maatregelen zijn uitgevoerd voor het behoud en in gang zetten van herstel van de biodiversiteit. Instandhouding van de zeldzame soorten en leefgebieden, gevolgd door de prioritaire en rode lijstsoorten van Noord-Brabant. De wettelijke taken met betrekking tot gebieds- en soortenbescherming dragen bij aan het bereiken van doelen.

Indicator:

- In 2030 is de stand van de populaties kwetsbare en bedreigde planten en dieren minimaal behouden t.o.v. 2022.

Wat gaan we daarvoor doen?

Behouden stand van de populaties kwetsbare en bedreigde planten en dieren

Meer dan 1.000 planten en dieren in Brabant zijn bedreigd in hun voortbestaan omdat hun leefgebied in kwaliteit en omvang achteruit is gegaan. Daarom neemt de provincie voor het behoud en herstel van de biodiversiteit maatregelen in de leefgebieden van deze bedreigde soorten.

Invasieve exoten kunnen ook een bedreiging vormen voor inheemse populaties en daarom wordt vestiging en verspreiding ervan tegengegaan.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Indicatoren uit landelijke monitoringssystematiek	-	≥49%	-	≥49%

De beginwaarde index (meetkundig gemiddelde) is gebaseerd op vaatplanten en broedvogels uit het provinciaal meetnet plus de CBS-data over dagvlinders, reptielen en amfibieën, met als criterium dat ze op de Rode lijst staan, van kwetsbaar t/m ernstig bedreigd. De beginwaarde index is per 2022 bepaald op 49% (stand kwetsbare soorten t.o.v. referentiesituatie van 100% in 1995). De index wordt 2-jaarlijks berekend en als deze niet meer dan 5% afwijkt van de beginwaarde als goed beschouwd.

Stoppen achteruitgang van kenmerkende soorten van het boerenland

In 2016 is het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) ingevoerd. De kern hiervan is een leefgebiedenbenadering voor (dier)soorten van internationaal belang op basis van een collectieve, gebiedsgerichte aanpak. De beheeractiviteiten worden uitgevoerd in een agrarisch leefgebied. In Noord-Brabant voeren vier (agrarische) collectieven het ANLb uit.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Broedparen van kenmerkende vogelsoorten	-	≥79%	-	≥79%

De beginwaarde index (meetkundig gemiddelde) is gebaseerd op die boerenlandvogels uit het provinciaal meetnet, die gebruikt zijn voor de aanwijzing van leefgebieden in het natuurbeheerplan ten behoeve van het agrarisch natuurbeheer. De beginwaarde index is per 2022 bepaald op 79% (stand boerenlandvogels t.o.v. referentiesituatie van 100% in 1995). De index wordt 2-jaarlijks berekend en als deze niet meer dan 5% afwijkt van de beginwaarde als goed beschouwd. De mogelijkheid bestaat dat, n.a.v. de doorvertaling van de Natuurherstelverordening en de inbreukprocedure vogelrichtlijn, deze (beginwaarde) index wordt bijgesteld.

Wat willen we bereiken?

Basisvoorwaarden op orde: lucht-, water- en bodemkwaliteit

Het water-, bodem- en luchtsysteem in en buiten natuurgebieden draagt bij aan natuurherstel en -ontwikkeling. Vanuit andere programma's, zoals het Regionaal Water en Bodem Programma, het

Beleidskader Milieu, Beleidskader Leefomgeving, Beleidskader Verstedelijking en het Beleidskader Landbouw en Voedsel wordt mede invulling gegeven aan deze opgave.

Indicator:

- In 2030 is de emissie en depositie van stikstof in Noord-Brabant afgenomen tot een niveau zoals in het kader van het NPLG tussen rijk en provincie is overeengekomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Reductie van emissie van stikstof

Programma Natuur werkt aan reductie van emissie van stikstof middels de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof. We leveren, waar nodig, een concrete bijdrage aan uitvoeringsprogramma's die bijdragen aan het op orde brengen van de basisvoorwaarden.

Zie programma 2 Ruimte en Wonen voor de indicatoren uit de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS).

Wat willen we bereiken?

Natuur meewegen bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen

Biodiversiteit en natuur zijn verweven in alle maatschappelijke doelen, in ons denken en doen als samenleving. Bij nieuwbouw en herontwikkelingen wordt een natuurvriendelijkere inrichting van onze woonomgeving als vanzelfsprekend ervaren. Bedrijven en organisaties zijn zich bewust geworden van de rol die natuur speelt voor hun activiteiten. In economische en ruimtelijke afwegingen nemen we het belang mee van natuur en landschap als belangrijk aspect. Daardoor borgen we dat natuur niet verder versnipperd raakt en dat de basisvoorwaarden niet achteruitgaan.

Indicator:

- In 2030 is er een gedeelde basis voor een 'Natuurinclusief Brabant' en zijn de 8 domeinen van natuurinclusieve samenleving uitgewerkt in specifieke plannen voor Brabant.
- In 2030 is er een positieve trend voor biodiversiteit in het stedelijk gebied

Wat gaan we daarvoor doen?

Opstellen plannen voor een 'Natuurinclusief Brabant'

We hebben van alle provinciale beleidsprogramma's in beeld gebracht waar aanknopingspunten liggen voor versterking van een Natuurinclusief Brabants beleid. In 2024 hebben we een Brabantse Agenda Natuurinclusief opgesteld. In 2027 zijn alle plannen in uitvoering.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal actieplannen in uitvoering	pm*	pm*	pm*	pm*

*Planning volgt in 2025 als in 2024 de Brabantse Agenda Natuurinclusief is opgesteld.

Natuurinclusief ontwikkelen, bouwen en beheren

Met het beschikbaar komen van rijksmiddelen eind 2023 en het daarna openstellen van een subsidieregeling wordt per 2024 een belangrijke start gemaakt met het stimuleren van gemeenten om Soortenmanagementplannen op te stellen. Door planmatig, proactief en gebiedsgericht kwetsbare soorten te beschermen en daarmee rekening te houden bij (bouw)werkzaamheden zoals ook de na-isolatie van woningen, kunnen gemeenten gebiedsontheffingen verkrijgen waarmee zowel de energietransitie als de soortenbescherming gebaat zijn. Dit traject vraagt enkele jaren doorlooptijd omdat een

Soortenmanagementplan opstellen circa twee jaar duurt, maar de ambitie is om de komende jaren alle gemeenten te stimuleren om tot een gebiedsgerichte aanpak natuur te komen.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal SoortenManagementPlannen (cumulatief)	5	10	30	50

Wat willen we bereiken?

Behoud, herstel en ontwikkeling van landschappen

We werken actief aan het behoud, herstel en de ontwikkeling van Brabantse landschappen, waar dat bijdraagt aan het herstel en verbetering van de biodiversiteit.

In het landelijk gebied willen we een goede balans tussen de verschillende functies zoals natuur, water, landbouw, wonen, energie en bedrijventerreinen. We zoeken actief kansen om functies te combineren om maatschappelijke opgaven op te lossen.

Indicator:

- In 2030 bestaat minimaal 10% van het landelijk gebied uit groenblauwe dooradering

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanleg en herstel van landschapselementen

Voor de aanleg en het herstel van landschapselementen in het landelijk gebied (buiten het Natuurnetwerk Brabant) staat ons een aantal instrumenten ter beschikking waaronder het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), de stimuleringsregeling landschap (StiLa), aanleg van ecologische verbindingzones of het Actieplan Brabantse Bomen buiten het natuurnetwerk.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Indicatoren uit landelijke monitoringssystematiek	pm*	pm*	pm*	pm*

*In 2024 wordt hiervoor een landelijk monitorings- en rapportagesysteem ontwikkeld, in combinatie met het medio 2024 beschikbaar komen van de no-regret middelen. Planning volgt in 2025.

Wat willen we bereiken?

Meer groen in de directe omgeving

Meer inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers, gemeenten en waterschappen doen mee om meer groen in de woon- en werkomgeving te creëren.

De Brabanders zijn zich bewust van dingen die ze zelf kunnen doen om hun omgeving groener te maken en meer natuur te creëren.

Indicator:

- In 2030 is het aantal vierkante meters groen per gemeente in de bebouwde kom (met 5%) toegenomen ten opzichte van 2023.

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren vergroening van de wijk

Het plan Vergroening is opgeleverd samen met onze netwerkpartners uit de Brabantse samenleving. We zullen ons voor de monitoring gaan baseren op gegevens van het CBS en/of de groenindex van waarstaatjegemeente.nl – de keuze voor de indicator en de prognose wordt met het plan vastgesteld.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal m2 groen per gemeente in de bebouwde kom	pm*	pm*	pm*	pm *

*De methodiek voor deze indicator is inmiddels bepaald en in 2024 wordt op basis van beschikbare gegevens een nulmeting voor 2023 uitgevoerd, waarna de prognose voor deze indicator wordt bepaald. Deze meting herhalen we in 2026 en 2030.

Wat willen we bereiken?

Versterken van de beweging van vergroening

De rol van vrijwilligers, intermediaire organisaties, jeugd, en onderwijs is toegenomen, en een factor van belang. Bedrijven en ondernemers zijn, ook financieel, meer en op innovatieve manieren betrokken bij het natuurbeleid. We stimuleren initiatieven waarbij burgers (georganiseerd) natuur en landschap ontwikkelen, beschermen of beheren. Brabanders zijn meer natuurbewust.

Indicator:

- Nog nader te bepalen

Wat gaan we daarvoor doen?

Resultaat wordt na overleg met partners bepaald

Resultaten en indicatoren worden na overleg met maatschappelijke organisaties bepaald op basis van het plan Vergroening.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Nog nader te bepalen	pm*	pm*	pm*	pm*

*Resultaten en indicatoren worden na overleg met maatschappelijke organisaties bepaald op basis van het plan Vergroening. Planning volgt in 2025.

Wat willen we bereiken?

Milieu. Continue verbetering van de luchtkwaliteit en vermindering van de geluid-, geur- en lichthinder

We werken eraan dat luchtkwaliteit, geluid-, en geur- en lichthinder geen overlast veroorzaken bij mens, flora en fauna. Een ongezond buitenmilieu veroorzaakt 3,5% van alle ziektelast in Nederland. De wettelijke milieunormen zorgen voor een bepaalde basiskwaliteit. We voldoen ten minste aan de wettelijke milieunormen maar dat betekent niet dat er geen gezondheidsschade of hinder is. Daarnaast is onze ambitie om de ernst en cumulatie van milieubelasting terug te dringen. Hiermee dragen we bij aan de ambities van de provincie om gezondheid, kwaliteit van leven en welzijn te beschermen en te bevorderen. Met het Schone Lucht Akkoord hebben we afgesproken dat we een passende bijdrage leveren aan de landelijke doelstelling van 50% gezondheidswinst uit binnenlandse bronnen in 2030 ten opzichte van 2016.

Indicator:

- In 2030 is de luchtkwaliteit verbeterd en de geluidsoverlast verminderd

Wat gaan we daarvoor doen?

Gezondheidswinst door schonere lucht

In 2025 gaan we verder met uitvoering van de Uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord. We blijven inzetten op het integraal aanpakken van opgaves, en zullen hiervoor onder meer de toegekende projecten met rijksbijdrage binnen maximaal drie jaar (betreft specifieke rijksuitkering) uitvoeren. Deze projecten gaan over emissieverlaging op bedrijventerreinen en binnen het onderhoudscontract voor provinciale wegen, een pilot voor combiluchtwassers, aanleg van walstroom op Moerdijk en een bijdrage voor roulerende meetpunten. Ook zetten we ons maximaal in om Rijksmiddelen op luchtkwaliteit binnen te halen voor het mogelijk maken van Brabantse projecten. We verstevigen de slagkracht door verdere uitwerking van de pilots, versterken van de kennis over luchtkwaliteit en versterken de dialoog met de regio.

Indicator	2025
Aantal SLA projecten dat gereed is	2
Aanvragen voor Rijkscofinanciering	2

*Deze indicatoren zullen veranderen met de vaststelling van de nieuwe uitvoeringsagenda Milieu 2024-2027.

Beperken van geluidsoverlast voor Brabanders

Geluidshinder heeft een sterke invloed op de gezondheidsbeleving van Brabanders. Daarom voeren we de komende jaren een provinciale subsidieregeling uit om bewoners langs provinciale wegen in staat te stellen hun woningen te voorzien van geluidwerende maatregelen, als zij veel geluid ontvangen vanwege deze wegen. Deze isolatiemaatregelen zorgen vaak ook voor minder energieverbruik. Aanvullend bieden we bewoners een energiescan, zodat ze kunnen overwegen om gelijktijdig meerdere energiebesparende maatregelen te nemen. Deze provinciale regeling uit het actieplan geluid 2018-2023 is, waar mogelijk, gekoppeld aan de groot onderhoudsplanning bij provinciale wegen. Zo kunnen we maatregelen om de geluidsbelasting te verminderen aan of bij de weg en aan huizen optimaal afwegen.

Indicator	2025	2026
Aantal resterende woningen met een geluidsbelasting > 60 dB met een onbekend binnenniveau of een binnenniveau > 36 dB)?	4.000	3.600

Stevige monitoring kwaliteit van de leefomgeving.

Het RIVM heeft een ankermeetpunt luchtkwaliteit operationeel vanaf januari 2023. Deze blijft operationeel in Noordoost-Brabant voor de periode 2023-2026. Ook zijn vanaf 2022 twee meetpunten die voldoen aan het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit (LML) roulerend vijf jaren ingezet in Noord-Brabant. De samenwerking met de brede regio rondom Eindhoven op gebied van het innovatief Regionaal Meetnet Zuid-Oost Brabant ontwikkelt en beheert een netwerk met sensormetingen. Dit project loopt nog door in 2025 (tussenjaar). In 2025 zal besluitvorming plaatsvinden over een vervolg. Daarnaast meten een viertal meetstations de luchtkwaliteit nabij industrieterrein Moerdijk en Antwerpen.

Indicator	2025	2026	2027
Rapportage over resultaten	1	1	1

*Deze indicator zal veranderen met de vaststelling van de nieuwe uitvoeringsagenda Milieu 2024-2027.

Zeer zorgwekkende stoffen

De stoffen die het meest schadelijk zijn voor mens, fauna en flora worden “zeer zorgwekkende stoffen” genoemd. Als een bedrijf deze stoffen naar de lucht uitstoot, dan is het bedrijf verplicht om deze uitstoot te minimaliseren. Daarover moeten zij iedere 5 jaar een Vermijdings- en reductieprogramma toezenden, dat door de omgevingsdiensten beoordeeld wordt.

Indicator	2025	2026	2027
Percentage provinciale bedrijven * waarvan we:			
- een Vermijdings- en reductieprogramma hebben ontvangen	100%	100%	100%
- een Vermijdings- en reductieprogramma hebben ontvangen én hebben beoordeeld	100%	100%	100%

* Van de bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is en waarvan bekend is dat er ZZS vrijkomen.

Externe Veiligheid

Conform de voorgestelde aanpak uit het beleidskader en de uitvoeringsagenda is bestuurlijk ruim ingezet op reductie van de overschrijding van het risicoplaafond. Desondanks is er nog geen sprake van afname van het aantal overschrijdingen. Dit klemt te meer nu de groei van het vervoer van gevaarlijke stoffen over de Brabantroute nog niet tot stilstand is gekomen. Het rijk is als eerste verantwoordelijk voor dit vervoer en nog niet bereid om haar verantwoordelijkheid in deze te pakken. De bestuurlijke inzet zal dan ook worden voortgezet.

Indicator	2025	2026	2027
Aantal locaties waar sprake is van overschrijding van het risicoplaafond Externe Veiligheid (afname)	20%		

Wat willen we bereiken?

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) leveren een bijdrage aan een gezonde fysieke leefomgeving en daarmee een bijdrage aan een goed werk- en leefklimaat.

Indicator:

- De kwaliteit van de uitvoering van VTH voldoet aan de kaders van landelijke wetgeving;
- Bij het opstellen van de provinciale beleidskaders en uitvoeringsagenda's voor o.a. Natuur, Water, Milieu, Energie, Landbouw en Voedsel wordt bewust bezien of en hoe beschikbare VTH-instrumenten ingezet kunnen worden om een bijdrage te leveren aan het bereiken van een beleidsdoel.

Wij gaan aan de slag met de verdere doorvertaling van Brabantse beleidskaders en uitvoeringsagenda's naar de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving. We bouwen hierbij voort op de keuzes die zijn gemaakt bij de vorming van de uitvoeringsagenda's. Dit doen we in samenspraak met de Brabantse omgevingsdiensten. De afspraken leggen we vast in de VTH Opdracht inclusief de randvoorwaarden. Als voornaamste voorbeelden zien we de doorvertaling van Beleidskaders/uitvoeringsagenda's rondom Natuur, Energie, Milieu, Landbouw en Voedsel, Water en Bodem, Circulaire Economie.

In de concept BOS 2.0 hebben we het voornemen aangekondigd de latente ruimte in natuurtoestemmingen in te willen trekken. De definitieve besluitvorming hierover is voorzien voor het najaar van 2024.

Rondom ZZS (zeer zorgwekkende stoffen) en omgevingsveiligheid dragen we vanuit VTH komend jaar bij door de zorgplicht en het voorzorgbeginsel uit te werken via de instelling van de minimalisatieverplichting door Vermijdings- en reductieplannen. Dit in lijn met de bestuurlijke agenda IPO (extra inzet op Vermijdings- en Reductieplannen afvalverwerkende bedrijven, vergroten kennis en goede ondersteunende regelgeving). In verband met Omgevingsveiligheid zetten we in op de uitvoering van de wettelijke taken en ondersteunen de niet wettelijke taken Omgevingsveiligheid conform het beleidskader en uitvoeringsagenda Milieu e het Rijksprogramma Versterking Omgevingsveiligheid.

Met de omgevingsdiensten en andere Brabantse partners bekijken we hoe we het werken onder de Omgevingswet verder kunnen verbeteren. We kijken hierbij naar het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), de processen, en naar de voorlichting aan de voorkant met het oog op betere informatie voor aanvragende partijen, zodat zij betere en completere aanvragen kunnen indienen.

Het Interbestuurlijke Programma versterking VTH-stelsel (IBP) wordt eind 2024 afgerond. Alle producten en afspraken zullen dan door de omgevingsdiensten, gemeenten en onszelf geïmplementeerd moeten worden. We zullen deze implementatie samen met de omgevingsdiensten, gemeenten en rijkspartners nader vormgeven in 2025. Dan gaat het om afspraken over robuustheidscriteria, maar ook over onderlinge visitaties, verbeteringen in de samenwerking bestuurs- en strafrecht etc. Enkele onderwerpen lopen ook de komende jaren nog door, zoals het opzetten van een landelikkenniscentrum bij OmgevingsdienstNL (de koepel van omgevingsdiensten) en alle verdere stappen die gezet worden, om te komen tot een landelijk en regionaal goed functionerend digitaal VTH-stelsel. We denken hierbij samen met de onze omgevingsdiensten actief mee en geven invulling aan de verschillende stappen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De vergunningverlening, toezicht en handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit

Indicator	2025	2026	2027	2028
<i>De vergunningverlening voldoet aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit</i>				
Aantal vergunningverleningsprocedures waarin gebruik <1% wordt gemaakt van de Wet dwangsom	<1%	<1%	<1%	<1%
Beschikkingen zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld – norm 90%	90%	90%	90%	90%
<i>Toezicht en handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitseisen</i>				
Handhavingsbeschikkingen blijven in stand na gerechtelijke toetsing	90%	90%	90%	90%
Mate van spontane naleving (na eerste controles)*	60%	60%	60%	60%
<i>Effectief toezicht met als doel om de overtredingen zo veel mogelijk op te heffen</i>				
Het % overtredingen dat bij hercontroles is opgelost	>55%	>55%	>55%	>55%

* We hanteren een % van 60% omdat sprake is van Risicogericht toezicht. Het continueren van dit niveau vraagt reeds een stevige inspanning. Indien dit goed plaats wordt dit % hoger omdat meer overtredingen worden geconstateerd. Dit staat echter haaks op het streven dat bedrijven zo goed mogelijk naleven. Dit wordt ook wel de nalevingsparadox genoemd.

Beleidskaders en uitvoeringsagenda's

- Beleidskader Natuur 2030
- Beleidskader Milieu 2030
- Uitvoeringsagenda Natuur 2023-2027
- Groen Ontwikkelfonds Brabant BV (Besluit: PS 42/13; Afweegmoment: 2027)
- Beleidsvisie op het benutten van de potenties in de ondergrond
- Instrumenteel kader VTH 2018
- Omgevingsverordening Noord-Brabant
- Beleidsnota hergebruik stortplaatsen

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:?

- Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen
- Groen Ontwikkelfonds Brabant BV
- Omgevingsdienst Brabant Noord
- Omgevingsdienst Midden-en West-Brabant
- Omgevingsdienst Zuidoost Brabant

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.?

Ontwikkelingen en onzekerheden

Natuur

- Voor verschillende onderdelen van het programma Natuur zijn de beschikbare middelen onvoldoende om de doelstellingen te kunnen halen. Dit speelt onder andere binnen de realisatie van het Natuurnetwerk Brabant, faunazaken, Natura 2000-herstelmaatregelen en voor de realisatie van extra bos en bosrevitalisatie.
- Een toenemend aandachtspunt is de uitvoeringskracht van partners. Door toenemende urgentie op natuur gerelateerde opgaven aan de ene kant en een verder toegenomen druk op beschikbare capaciteit (door onder andere de spanning op de arbeidsmarkt) staat de uitvoeringskracht bij partners onder druk. Hiermee is het risico op vertraging in de uitvoering toegenomen.

Milieu

- Beperken geluidsoverlast. De aanschrijvingen voor sanering van woningen waren gekoppeld aan groot onderhoud van provinciale wegen. De realisatieplanning was daarmee afhankelijk van de onderhoudsplanning rondom provinciale wegen. Bij de laatste aanpassing van de subsidieregeling is deze koppeling losgelaten om zodoende voortgang op de projecten te houden. De omvang van de pre-saneringsopgave is mede afhankelijk van de keuze van gemeenten om de bevoegdheid voor geluidssaneringen voor woningen langs provinciale wegen al vooruitlopend op de omgevingswet over te dragen naar de provincie.
- Uitkomst van ruimtelijke claim/uitbreiding van defensie op ruimtebeslag en gevolgen voor milieu aspecten (m.n. geluid, regionale luchtvaart).

Vergunningverlening, toezicht en handhaving

- De invoering van de Omgevingswet vraagt zorgvuldige monitoring. We moeten nog veel ervaring opdoen. En we zien nu al verschillende verbeterpunten m.b.t. zowel systeem, processen en informatievoorziening.
- Het juridisch speelveld rondom stikstof is in bepaalde gevallen onduidelijk. Hierdoor lopen we bij handavings- en intrekingsverzoeken grotere financiële risico's.
- De exacte gevolgen en de doorwerking van de doorvertaling van de beleidskaders en uitvoeringsagenda's zijn nog onzeker. Een risico is de beschikbare capaciteit en expertise bij de omgevingsdiensten.
- Bij het bestuursakkoord zijn tot en met 2027 middelen toegekend ten behoeve van de dekking van het gat tussen de benodigde middelen voor de VTH-opdracht aan de omgevingsdiensten en de jaarlijks toegekende middelen. Voor de periode na 2028 is het dekkingsprobleem nog niet opgelost.

Wat mag het kosten?

Toelichting op de verschillen tussen begroting 2025 en begroting 2024

Lasten

Natuur

Natuur algemeen (2.881 V)

Voor de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) zijn momenteel in 2025 nog geen middelen geraamd (2.807 V).

Na ontvangst van Rijksmiddelen voor deze taak wordt een nieuwe raming voor 2025 opgenomen.

Robuuste Natuur (10.491 V)

Het verschil tussen de raming voor 2025 en 2024 voor de pijler Robuuste Natuur wordt met name verklaard door de volgende aspecten.

Aan de ene zijde worden de lasten in 2025 voor de specifieke uitkering (SPUK) Landelijk Programma Natuur fase 1 lager geraamd (11.275 V), doordat het grootste gedeelte van de lasten voor deze SPUK in de periode 2022-2024 valt. In 2025 vindt met name nog een deel van de lastneming voor subsidies groter dan € 2,5 mln. plaats. Raming voor Landelijk Programma Natuur fase 2 voor 2025 kan pas na ontvangst van de beschikking worden opgenomen.

Daarnaast zijn er in vergelijking met 2024 minder lasten geraamd voor Gebiedsimpuls N69 (1.779 V), aangezien de huidige subsidieregeling dit jaar afloopt. Ten slotte zijn voor de co-financieringsbijdrage aan Europese programma's vanuit Natuur minder lasten geraamd in 2025 dan in 2024 (571 V). Op het moment dat er meer duidelijkheid is over de benutting van de subsidieregelingen voor 2025 wordt de raming opgenomen.

Aan de andere zijde is de raming van de lasten voor Natura 2000 in 2025 hoger dan in 2024 (3.050 N), doordat de raming in 2024 relatief laag is en in 2025 een aantal grote onderzoeken ter onderbouwing van de verlenging van de Natura 2000-beheerplannen plaatsvindt.

Natuurnetwerk Brabant (4.975 N)

Voor de realisatie van het Natuurnetwerk Brabant (NNB) wordt in 2025 circa € 4 mln. meer geraamd dan in 2024. Daarnaast wordt de raming van de lasten voor SNL-beheer jaarlijks met circa € 1 mln. verhoogd ten behoeve van het verstrekken van beheersubsidies voor nieuw gerealiseerde natuur.

Milieu

De lasten m.b.t. uitvoeringsagenda Milieu zijn voor 2025 nog niet in begroting opgenomen (dit gebeurt bij slotwijziging 2024). In 2024 waren deze voor € 0,5 mln. in de begroting opgenomen.

Baten

Natuur

Natuur algemeen (2.655 N)

Een groot gedeelte van de middelen voor GGA in 2024 wordt gedekt door inkomsten vanuit de SPUK Provinciale versnellingsvoorstellen. Doordat de SPUK in 2024 waarschijnlijk wordt uitgeput, worden in 2025 geen inkomsten meer vanuit deze SPUK geraamd (2.521 N).

Robuuste Natuur (11.087 N)

Samenhangend met de hiervoor genoemde lagere geraamde lasten voor SPUK LPN fase 1 in 2025 wordt voor een gelijk bedrag aan lagere inkomsten vanuit de SPUK geraamd (11.275 N).

Brabant Natuurinclusief (1.368 N)

Vanwege de verlenging van de Stimuleringsregeling landschap (Stila) ontvangt de provincie in 2024 en 2025 de bijdragen van gemeenten aan Stila voor de nieuwe periode. De meeste gemeenten maken hun bijdrage in één keer in 2024 over, waardoor de inkomsten voor Stila in 2025 lager zijn dan in 2024 (1.368 N).

4. Natuur en milieu

Bedragen x € 1.000		Realisatie	Begroting 2024	Begroting 2024	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2023	oorspronkelijk	na wijz.	2025	2026	2027	2028
Lasten								
	Programmalasten	167.232 N	148.124 N	151.349 N	140.745 N	131.615 N	125.969 N	89.879 N
	Toerekening organisatiekosten	13.852 N	10.348 N	15.777 N	11.525 N	11.493 N	11.461 N	10.443 N
Totaal Lasten		181.084 N	158.472 N	167.125 N	152.270 N	143.108 N	137.430 N	100.322 N
Baten								
	Programmabaten	51.982 V	18.043 V	33.375 V	18.167 V	5.821 V	5.821 V	5.414 V
	Baten toerekening organisatiekosten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten		51.982 V	18.043 V	33.375 V	18.167 V	5.821 V	5.821 V	5.414 V
Saldo van baten en lasten		129.102 N	140.429 N	133.750 N	134.103 N	137.287 N	131.609 N	94.908 N
Reservemutaties								
	Storting in reserves	141.514 N	93.833 N	134.612 N	123.662 N	123.712 N	123.973 N	88.013 N
	Onttrekking aan reserves	115.813 V	127.986 V	125.056 V	127.547 V	130.468 V	124.950 V	79.093 V
Resultaat incl. reservemutaties		154.803 N	106.276 N	143.306 N	130.219 N	130.530 N	130.632 N	103.828 N

(bedragen x € 1.000)	Realisatie	Begr. 2024, na	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	jaarrekening 2023	wijziging	2025	2026	2027	2028
Storting in reserve	141.514 N	134.612 N	123.662 N	123.712 N	123.973 N	88.013 N
Reserve PMWP	-	-	-	-	-	-
Reserve VTH Omgevingsdiensten	28.026 N	33.966 N	33.254 N	33.254 N	33.254 N	26.433 N
Reserve Natuur en Landschapsbeleid	13.297 N	6.890 N	5.878 N	5.878 N	5.878 N	3.568 N
Reserve Natuurbeheer en Ontwikkeling	100.191 N	82.971 N	79.103 N	79.103 N	79.313 N	56.431 N
Reserve dekking gesloten stortplaatsen	-	10.786 N	5.428 N	5.477 N	5.528 N	1.581 N
Onttrekking aan reserve	115.813 V	125.056 V	127.547 V	130.468 V	124.950 V	79.093 V
Reserve PMWP	1.210 V	200 V	-	-	-	-
Reserve VTH Omgevingsdiensten	26.899 V	31.268 V	31.268 V	31.268 V	31.268 V	31.268 V

Reserve Natuur en Landschapsbeleid	6.521 V	11.202 V	8.974 V	10.133 V	4.596 V	767 V
Reserve Natuurbeheer en Ontwikkeling	71.596 V	61.870 V	73.930 V	75.692 V	75.712 V	44.408 V
Res. Essent Investeringsagenda	9.587 V	20.516 V	13.375 V	13.375 V	13.375 V	2.650 V
Reserve dekking gesloten stortplaatsen	-	-	-	-	-	-
Eindtotaal	25.701 N	9.556 N	3.885 V	6.757 V	977 V	8.920 N